

Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).

Спеціальність – 281.

Державне управління: удосконалення та розвиток. 2023. № 8.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2023.8.10>

УДК 351

М. Н. Шалько,

к. мед. н., доцент, Класичний приватний університет,

м. Запоріжжя, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0302-9699>

ВПЛИВ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ НА РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

M. Shalko,

PhD in Medical Sciences, Associate Professor, Classical Private University,

Zaporozhye, Ukraine

THE INFLUENCE OF STATE POLICY ON THE DEVELOPMENT OF THE NATIONAL HEALTH CARE SYSTEM

Визначено, що державна система охорони здоров'я характеризується винятковою роллю держави у розвитку національної системи охорони здоров'я. Держава повністю покриває витрати на надані споживачам послуги з охорони здоров'я. Основним інструментом даної системи виступає дієва податкова політика, що проводиться державою. З використанням цієї системи надання послуг охорони здоров'я держава виступає як головним постачальником, і головним покупцем послуг охорони здоров'я, що дозволяє задовольнити більшість споживачів. Зазначено, що в умовах ринку системи

надання послуг з охорони здоров'я деяких розвинених країн переходять на фінансування за рахунок коштів населення. Для країн, характеризуються відсутністю стабільності у розвитку галузей соціальної сфери, народного господарства країни загалом, застосування даної системи невиправдано. Загалом у світі обсяги залучених до сфери охорони здоров'я фінансових ресурсів спрямовуються на надання медичної допомоги, збереження та зміцнення здоров'я. Складність системи взаємодій економічних, політичних, морально-етичних та інших відносин, що історично склалися в країні, безпосередньо впливає на розміри фінансування сфери охорони здоров'я, які можуть бути виділені безпосередньо споживачам цих послуг. Таким чином, фінансування може бути взято за основу класифікації систем охорони здоров'я. Обов'язкове медичне страхування є невід'ємною умовою застосування цієї системи охорони здоров'я. Фінансування діяльності страхових фондів здійснюється за безпосередньою участю держави. Держава виступає у ролі гаранта задоволення суспільно значимих потреб громадян незалежно від рівня їх доходу. При сплаті Послуг охорони здоров'я використовуються ринкові принципи. Розвиток безпосередньо ринку медичних послуг здійснюється паралельно з розвитком системи соціального страхування та передбачає можливість надання медичних послуг понад гарантований державою рівень. Таким чином, реалізується принцип забезпечення свободи вибору та суверенітету споживачів. Обґрунтовано, що виявлення причин неможливості застосування базових систем надання послуг охорони здоров'я в Україні, передусім, слід визначити характерні особливості формування вітчизняної системи охорони здоров'я як галузі національної економіки. Зазначимо у зв'язку, що національна система охорони здоров'я базується на нормативно-правовій базі, що формується з урахуванням тенденцій, що відбуваються як на вітчизняному, так і на зарубіжному ринках охорони здоров'я.

It was determined that the state health care system is characterized by the exceptional role of the state in the development of the national health care system. The state fully covers the costs of health care services provided to consumers. The main tool of this system is an effective tax policy conducted by the state. With the use of this system of providing health care services, the state acts as the main supplier and the main buyer of health care services, which allows to satisfy the

majority of consumers. It is noted that, in market conditions, the health care service provision system of some developed countries is being financed by public funds. For countries characterized by a lack of stability in the development of the social sphere, the national economy of the country in general, the use of this system is unjustified. In general, in the world, the amount of financial resources involved in the field of health care is directed to the provision of medical care, preservation and strengthening of health. The complexity of the system of interactions of economic, political, moral-ethical and other relations, which have historically developed in the country, directly affects the amount of financing of the health care sector, which can be allocated directly to consumers of these services. Thus, financing can be taken as a basis for the classification of health care systems. . Mandatory health insurance is an integral condition for the use of this health care system. The financing of the activities of insurance funds is carried out with the direct participation of the state. The state acts as a guarantor of meeting the socially significant needs of citizens, regardless of their income level. Market principles are used when paying for Health Care Services. The development of the medical services market is carried out in parallel with the development of the social insurance system and provides for the possibility of providing medical services above the state-guaranteed level. Thus, the principle of ensuring consumer freedom of choice and sovereignty is implemented. It is justified that identifying the reasons for the impossibility of applying the basic systems of providing health care services in Ukraine, first of all, it is necessary to determine the characteristic features of the formation of the domestic health care system as a branch of the national economy. It should be noted in this connection that the national health care system is based on a legal framework that is formed taking into account the trends occurring both in the domestic and foreign health care markets.

Ключові слова: система охорони здоров'я, послуги з охорони здоров'я, галузь соціальної сфери, медична допомога, збереження та зміцнення здоров'я

Keywords: health care system, health care services, branch of the social sphere, medical assistance, preservation and strengthening of health

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ. Державна система охорони здоров'я характеризується винятковою роллю держави у розвитку національної системи охорони здоров'я. Держава повністю покриває витрати на надані споживачам послуги з охорони здоров'я. Основним інструментом даної системи виступає дієва податкова політика, що проводиться державою. З використанням цієї системи надання послуг охорони здоров'я держава виступає як головним постачальником, і головним покупцем послуг охорони здоров'я, що дозволяє задовольнити більшість споживачів. Контроль із боку держави забезпечує розвиток даної системи.

В умовах ринку системи надання послуг з охорони здоров'я деяких розвинених країн переходять на фінансування за рахунок коштів населення[1]. Для країн, характеризуються відсутністю стабільності у розвитку галузей соціальної сфери, народного господарства країни загалом, застосування даної системи не виправдано. Загалом у світі обсяги залучених до сфери охорони здоров'я фінансових ресурсів спрямовуються на надання медичної допомоги, збереження та зміцнення здоров'я. Складність системи взаємодій економічних, політичних, морально-етичних та інших відносин, що історично склалися в країні, безпосередньо впливає на розміри фінансування сфери охорони здоров'я, які можуть бути виділені безпосередньо споживачам цих послуг. Таким чином, фінансування може бути взято за основу класифікації систем охорони здоров'я.

Платна система охорони здоров'я ґрунтується на використанні приватного медичного страхування. При використанні даної системи охорона здоров'я людини забезпечується виключно за рахунок споживача послуг охорони здоров'я. Державна система медичного страхування як така відсутня. Для забезпечення доступності послуг охорони здоров'я для всіх категорій громадян передбачено програмні заходи, в рамках яких здійснюються заходи щодо надання цих послуг. Такі заходи мають суспільний статус. Невід'ємною умовою функціонування платної системи охорони здоров'я стає придбання приватного медичного страхування споживачами медичних послуг.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ. Проблемам розвитку впливу державної політики на розвиток національної системи охорони здоров'я присвячені дослідження сучасних українських вчених, таких як: Рогова О., Пустовойт Т., Солоненко І., Рожкова І., Карамішев Д., Кукель Г., Прасол В., Сабліна Л та інші.

МЕТА СТАТТІ полягає в дослідженні впливу державної політики на розвиток національної системи охорони здоров'я.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ. Відмінністю системи соціального страхування, що отримала назву системи регульованого страхування здоров'я, є наявність можливості здійснення багатоканального фінансування. У цій системі надання послуг охорони здоров'я присутні елементи як соціального страхування, і регулювання ринку. Використання даної системи найбільш виправдано в країнах зі змішаною економікою при наявності розвиненого ринку медичних послуг. Обов'язкове медичне страхування є невід'ємною умовою застосування цієї системи охорони здоров'я. Фінансування діяльності страхових фондів здійснюється за безпосередньою участю держави. Держава виступає у ролі гаранта задоволення суспільно значимих потреб громадян незалежно від рівня їх доходу [2, с.38]. При сплаті Послуг охорони здоров'я використовуються ринкові принципи. Розвиток безпосередньо ринку медичних послуг здійснюється паралельно з розвитком системи соціального страхування та передбачає можливість надання медичних послуг понад гарантований державою рівень. Таким чином, реалізується принцип забезпечення свободи вибору та суверенітету споживачів. У цілому нині, гнучкість цієї системи охорони здоров'я забезпечується з допомогою диференціації джерел фінансування. Залежно від того, які з ознак – державні чи ринкові – переважають, дана система може характеризуватись як тяжка до державної чи ринкової системи охорони здоров'я.

Типи систем охорони здоров'я дозволяють отримати загальне уявлення про причини їхнього виникнення. При цьому вибір тієї чи іншої системи

охорони здоров'я на рівні держави визначатиметься як історично сформованими особливостями, що проводиться державою політикою у сфері охорони здоров'я, так і розумінням місця та ролі національної системи охорони здоров'я в народногосподарському комплексі країни. На думку автора, типізація системи охорони здоров'я дозволяє визначити, наскільки система охорони здоров'я може принести соціальний чи економічний ефект. З метою досягнення найбільшого соціального ефекту від функціонування системи охорони здоров'я необхідно, щоб держава повною мірою реалізовувала свої соціальні функції. У стислі терміни досягнення цієї мети є складним. Досягнути економічного ефекту система охорони здоров'я може лише за стабільно що розвивається економіки країни загалом. Індивідуальний підхід щодо вибору подальшого розвитку системи охорони здоров'я дозволить забезпечити досягнення поставлених стратегічних орієнтирів. Таким чином, методика подальшого розвитку національної системи охорони здоров'я має будуватися на вивченні наявного досвіду, ефективному використанні ресурсів та дієвій політиці держави. В даний час застосування систем охорони здоров'я в чистому вигляді в нашій країні утруднене.

На думку автора, виявлення причин неможливості застосування базових систем надання послуг охорони здоров'я в Україні, передусім, слід визначити характерні особливості формування вітчизняної системи охорони здоров'я як галузі національної економіки. Зазначимо у зв'язку, що національна система охорони здоров'я базується на нормативно-правовій базі, що формується з урахуванням тенденцій, що відбуваються як на вітчизняному, так і на зарубіжному ринках охорони здоров'я. Специфіка ринкових відносин диктує певні вимоги до послуг, що необхідно враховувати при подальшому реформуванні вітчизняної системи охорони здоров'я. У базових правових положеннях можна простежити динаміку зміни умов розвитку системи охорони здоров'я [3]. При цьому йдеться, перш за все, про технології та можливості інтеграції ринку охорони здоров'я на вітчизняний і

світовий ринок послуг. Проте невирішеними залишаються завдання формування понятійного апарату, актуального для умов господарювання. У цьому відбувається стихійний розвиток термінологічної бази у сфері охорони здоров'я.

Так, система охорони здоров'я може бути представлена сукупністю різноманітних організацій, інститутів та ресурсів, основне призначення яких зводиться до зміцнення здоров'я людини [4]. При цьому під системою охорони здоров'я можна розуміти діяльність різних медико-санітарних служб, які відповідають за надання медичної допомоги населенню [4]. Враховуючи вплив різноманітних чинників на діяльність системи охорони здоров'я, до неї слід відносити та правові положення, що визначають її подальше розвиток. Також слід враховувати вплив органів державної влади та місцевого самоврядування на формовану систему охорони здоров'я [5]. В умовах ринку важливого значення набуває якість послуг охорони здоров'я.

ВИСНОВКИ. Таким чином, система охорони здоров'я є комплексом взаємопов'язаних факторів, орієнтованих на ефективне її функціонування в умовах господарювання. Цей комплекс включає нормативно-правову базу, джерела фінансування, види послуг охорони здоров'я. На забезпечення ефективного функціонування цього комплексу спрямовано діяльність не лише органів влади, інститутів та заходів, орієнтованих на надання послуг охорони здоров'я відповідної якості, а й кадрів, які безпосередньо надають ці послуги [6].

Згідно зі ст.3 Конституції України, проголошено, що життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека людини є найвищою соціальною цінністю. Роз'яснення щодо того, що Стаття 49 Конституції України недвозначно закріплює, що «кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування» [7]. Місцева система охорона здоров'я сформована за тим самим принципом, що й державна з урахуванням змін, що визначають рівень управління. Приватна система охорони здоров'я включає медичні, фармацевтичні та інші організації, які здійснюють діяльність у сфері

охорони здоров'я, які створюються як юридичними, так і фізичними особами.

Таким чином, основними документами, на нашу думку, дано досить загальне уявлення про систему охорони здоров'я без уявлення визначення даного поняття, що ускладнює виділення ознак кожної із систем. Крім того, відсутність базових понять стримує ефективний розвиток як окремих систем, так і всієї системи охорони здоров'я загалом, порушуючи її комплексність.

Література

1. Ковтонюк П., Корчак Т. Крізь війну: що відбулося з охороною здоров'я у 2022 році. URL : <https://life.pravda.com.ua/health/2023/04/3/253632/>
2. Лехан В.М. Управління змінами в системі охорони здоров'я України: історія та уроки пілотних регіонів: навчальний посібник / В. М. Лехан, Л. В. Крячкова, В. В. Волчек. – Дніпропетровськ, 2016. - 53 с.
3. Лікарчук Н. В. Кризи в системі державного управління: причини виникнення та шляхи врегулювання. Правотадержавнеуправління 2020 р., No 4. URL : http://www.pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/4_2020/38.pdf
4. Сфера охорони здоров'я: що було у 2022 р. та на що очікувати у 2023 р, аптекаонлайн No01/02 (1372/1373) від 16 січня 2023 р. URL : <https://www.apteka.ua/article/654604>
5. Деякі питання організації спроможної мережі закладів охорони здоров'я: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2023 р. No 174. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/174-2023-%D0%BF#Text>
6. Про внесення змін до деяких законів України, спрямованих на підвищення доступності лікарських засобів, медичних виробів та допоміжних засобів до них, які закуповуються особою, уповноваженою на здійснення закупівель у сфері охорони здоров'я: Закон України від 17 березня 2020 року No531-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/531-20#Text>
7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення системи управління сферою охорони здоров'я та забезпечення медичного обслуговування населення: Закон України від 15 грудня 2021 року No1962-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1962-20#Text>

References

1. Kovtoniuk, P. and Korchak, T. (2023), "Through the War: What Happened to Healthcare in 2022", available at: <https://life.pravda.com.ua/health/2023/04/3/253632/> (Accessed 10 July 2023)
2. Lekhan, V.M. Kriachkova, L.V. and Volchek V.V. (2016), Upravlinnia zminamy v systemi okhorony zdorov'ia Ukrainy: istoriia ta uroky pilotnykh rehioniv [Management of changes in the healthcare system of Ukraine: history and lessons of pilot regions], Dnipropetrovs'k, Ukraine.
3. Likarchuk, N.V. (2020), "Crises in the government system: causes and ways of settlement", Pravo ta derzhavne upravlinnia, vol. 4, available at: http://www.pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/4_2020/38.pdf (Accessed 10 July 2023).
4. Apteka (2023), "Healthcare sector: what happened in 2022 and what to expect in 2023", available at: <https://www.apteka.ua/article/654604> (Accessed 10 July 2023).
5. The Cabinet of Ministers of Ukraine (2023), Resolution "Some issues of the organization of a capable network of health care institutions", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/174-2023-%D0%BF#Text> (Accessed 28 June 2023).
6. Verkhovna Rada of Ukraine (2020), The Law of Ukraine "On making changes to some legislative acts of Ukraine aimed at preventing the emergence and spread of the coronavirus disease (COVID-19)", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/530-20#Text> (Accessed 05 June 2023).
7. Verkhovna Rada of Ukraine (2021), The Law of Ukraine "On the introduction of changes to some legislative acts of Ukraine regarding the improvement of the management system in the field of health care and the provision of medical services to the population", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/1962-20#Text> (Accessed 05 June 2023)

Стаття надійшла до редакції 02.08.2023 р.